

bokselskap.no, 2015

Bjørnstjerne Bjørnson: *Over ævne, første stykke*

Teksten er hentet fra Universitetet i Oslo/dokpro.uio.no. Dokpros tekst er basert på *Samlede Digter-Verker*, standardutg. i 9 bind, Kristiania, Gyldendal, 1919–20.

ISBN: 978-82-8319-261-2 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-262-9 (epub), 978-82-8319-263-6 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Bjørnstjerne Bjørnson

Over ævne

Første stykke

bokselskap.no

2015

FØRSTE HANDLING

En tarvelig stue med tømmer-vægger. På høyre vegg to fag vinduer; på venstre en dør. Helt frøomme står en seng, mere mot høyre æn mot venstre og således, at hodet er i linje med døren.

Ved sengen et litet bord med flasker, skåler. En kommode, stoler o.s.v.

FØRSTE MØTE

(I sengen med hvitt overdække ligger, hvitt påklædt, fru Klara Sang. Ved et af vinduerne står hennes søster, mrs. Hanna Roberts).

Mrs. Hanna Roberts

Hvor solen skinner på bjørke-løvet der ute! Og som det er fint, dette løv her!

Fru Klara Sang

Men nu lugter her af hæg, du!

Hanna

Jeg står og ser; men her er jo ingen hæg?

Klara

Du kan ikke se den derfra; men her er. Morgen-snoen fører lugten like på os.

Hanna

Men jeg kan ikke kænne den.

Klara

Å, efter slikt regn kænner jeg den mindste strømning derute fra.

Hanna

Og du lugter hæg?

Klara

Så tydelig! – Luk i alle fall det nederste vindu.

Hanna

Som du vil.

(Gør så.)

Klara

Hvem var det, som havde sagt, at vi måtte frygte for fjæll-ras?

Hanna

Den gamle man, – han, bestman i båten, som hentede os. Det regnede og regnede, og så sa' han: «Det er farligt, dette. Efter så langvarigt regn løsner det i fjællene her.»

Klara

Jeg har ikke tænkt på annet i nat. Du må vite, at her har gått skred på skred. Engang – ja, det var før vor tid – tok en skred kirken.

Hanna

Kirken?

Klara

Ikke her den nu står. Den stod længre borte den gang.

Hanna

Er det derfor, den er flyttet klos in på havemuren her?

Klara

Ja. Når kirke-vinduerne nu om sommeren er tat ut, kan jeg ligge her og høre Adolf synge for alteret. D. v. s, da må døren her stå åpen, og døren in til

dagligstuen – og naturligvis vinduet i dagligstuen også stå åbent. Han synger så dejlig. Når bægge dørene er åbne, kan jeg se kirken herfra. Kom! Det er derfor, sengen står her.

Hanna (*kommer*).

Kære Klara, at jeg skulde se dig igen slik!

Klara

Hanna!

Hanna

Hvorfor skrev du ikke?

Klara

For det første er Amerika så langt borte, du; og for det andre –. Nu ja, for det andre en anden gang.

Hanna

Jeg forstod ikke dit svar igår, da jeg spurte efter doktoren.

Klara

Adolf var inne, så jeg undveg det. Vi har ingen doktor.

Hanna

I har ingen doktor?

Klara

Han kom her og kom her – doktoren bor meget langt borte –, og det blev til ingen ting. Og da jeg så havde ligget en hel måned uden at sove ...

Hanna

En hel måned uden at få sove? Men det er jo umuligt ...?

Klara

Nu er det snart halv-annen, du! – Ja, saa kunde det jo være det samme med doktoren, da. Ikke sant? Min man spurte, hvad det var, som fejlte mig, og så gav han sygdommen et stygt navn. Adolf har ikke sagt mig det, så jeg vét det ikke. Siden har vi ikke sendt bud efter ham.

Hanna

Snakker du ikke for meget?

Klara

Hele dager snakker jeg slet ikke. Andre tider uafladelig. Jeg må.

Nu kommer vel snart Adolf fra sin morgentur. Og så har han blomster med til mig.

Hanna

Kan ikke jeg plukke dig nogen, siden du længes så?

Klara

Nej. Der er somme iblant, jeg ikke tåler. Han kænner dem.

Hanna, du har ikke fortalt mig om møtet med barnene mine på dampskibet. Jeg længes så frygtelig efter at høre det, du!

Hanna

Igår var her slik uro.

Klara

Og så var I alle så trætte. Tænk, barnene sover ænnu! Fra 7 til 7! Det er ungdom, det!

Hanna

De trængte det også. Men *jeg* kan bare nogle timer ad gangen. Og jeg er enda ikke træt.

Klara

Nej, det går alle så, som kommer op under midnatssolen. Man blir så yr-våken. – Men barnene? Er de ikke søte?

Hanna

Så uskyldige som de er, du! Men de ligner ikke dig af ansigt, ikke Sang heller rigtig, uten øjnene; det så jeg siden.

Klara

Fortæl, fortæl!

Hanna

For havde de lignet, så havde jeg jo kænt dem. Jeg har ikke set nogen af eder, siden I selv var unge. Husk det! Men jeg så dem komme ombord, og jeg så dem siden også, skønt de gik på annen plas ...

Klara

– De havde ikke råd til mere, de stakrer!

Hanna

– og jeg kænte dem ikke. Så var det en morgen, jeg stod på hytten; de gik fort fræm og tilbake nedenunder mig; de vilde holde sig varme. Hvær gang de vendte ryggen til for at gå fræmover igen, kunde jeg ikke glemme øjnene. For jeg kænte de øjne. Så slog nogle sjø-fugl ner så tæt ved, at Rakel tok ut med armene; hun blev skræmt; for de skrek like i ørene på henne. Men den bevægelse med armen, – ja, det var nøjagtig din. Og da kænte jeg øjnene også! Det var Sangs.

Klara

Du gik straks ner til dem?

Hanna

Kan du spørge! «Heter I Sang?» spurte jeg. De behøvde ikke svare. Nu så jeg det tydelig. «Jeg er tante Hanna fra Amerika,» sa' jeg. Og så blev vi alle så rørt.

(Begge søstrene gråter.)

Klara

Rakel havde skrevet til dig og bedt dig reise over til mig? Var det ikke så?

Hanna

Jo. Og det skal Rakel ha evig tak for. Hvor hun var søt! Jeg fik dem straks over på første plas og henne tullet in i et stort sjal; for hun frøs. Han fik et plæd over sig.

Klara

Kære Hanna!

Hanna

Men, du, – ja, det hører til! – i det samme gik der en kul-sort bris in fjorden efter os. Vi var like under et højt fjæll, bart og gråt. En mængde måker kom ut; et par skrek over hoderne på os. Og så stod der så koldt. Nogle tarvelige hus inne på stranden, – og de var de eneste vi så, og vi havde reist mange mil uten at se andre. Bare bærg og skær! Dette er Nordlandene, tænkte jeg. Her er disse forfrosne barn opdragne. Ja, jeg glemmer det aldrig! Frygteligt!

Klara

Men det er ikke frygteligt.

Hanna

Klara! – Som du nu ligger der? Husker du, hvad du var for en fin, flagrende

en? –

Klara

Ja, ja! – Jeg vét heller ikke, hvor jeg skulde begynde for at forklare dig alt dette. Å, gud!

Hanna

Hvorfor skrek du ikke over til mig? Jeg, som har det så godt? og kunde på så mange måter ha spart dig for at bli overanstrengt?

Hvorfor skrev du ikke sanheden? Den hele tid har du dulgt den. – Først Rakel skrev sant.

Klara

Ja, ja! – Det er så. Og – måtte være så.

Hanna

Hvorfor?

Klara

Havde jeg skrevet, som det var, og I alle sammen var kommet styrtende ...?

Jeg vil ikke hjælpes. For jeg kan ikke hjælpes.

Hanna

Men du løj jo altså? –

Klara

Ja, naturligvis. Jeg har løjet bestandig ... og til alle. Hvor kunde jeg annet?

Hanna

Her er aldeles uforståelige ting! Den ene på den andre!

Klara

Hanna? Du sa' «overanstrengt». Du sa', du kunde på mange måter ha spart mig for at bli overanstrengt. Har du kært nogen overanstrengt, som kunde be' om hjælp? eller som forstod at gjøre motstand?

Hanna

Men *før æn* du ænnu var blet overanstrengt?

Klara

Du forstår ikke, hvad du taler om!

Hanna

Så forklar mig, – hvis du kan da?

Klara

Nej, på én gang kan jeg ikke. – Men efterhånden kanske.

Hanna

Til at begynde med, så havde du jo ikke hans tro? Så forunderligt! Var *det* grunden?

Klara

Nej. – Ja, det er en lang historie! – Men det er ikke det. Vi har så forskelligt naturel; – skønt det er ikke det heller. Havde Sang været som andre mænd og støjet og regeret, – å, så havde det ingen nød havt – kanske! Men længe før han kænte mig, var al hans kraft – og han har kraft, kan du tro! – optat af arbejde; den var blet til kærlighed, til opofrelse. Den var bare, bare skøn! Vét du, at ænnu har ikke i vort hus været hørt ét hårdt ord? ikke forekommet en «scene»? Og vi har snart været gift i 25 år. Han skinner bestandig af søndags-glæde. For han har søndag hele året.

Hanna

Gud, hvor du elsker ham!

Klara

Det er for lit' at sige, at jeg elsker ham. Jeg *er* ikke uten ham. Og så taler du om at gøre motstand? – D. v. s. jeg måtte jo somme tider, når det gik altfor meget over alles ævne.

Hanna

Hvad mener du med det?

Klara

Det skal jeg forklare dig siden. Men hvem kan stå imot bare, bare godhed? bare, bare opofrelse for andre? bare, bare fryd? Og hvem kan stå imot, når hans barnlige tro og hans overnaturlige magt river alle andre med?

Hanna

Overnaturlig, siger du?

Klara

Har du ikke hørt det? Har barnene ikke fortalt dig –?

Hanna

– hvad? –

Klara

– at Sang, når han bér innerlig, får, hvad han bér om?

Hanna

At han gør mirakler, mener du?

Klara

Ja!

Hanna

Sang?!

Klara

Har barnene ikke sagt dig det?

Hanna

Nej!

Klara

Men det er da besynderligt!

Hanna

Vi har slet ikke talt om noget sådant.

Klara

Men så har de jo ikke ... Å, de har tænkt, du visste det! For Sang – ja, det er «mirakel-præsten», det, for hele landet! De har tænkt, du kænte til det! De er så beskedne, barnene.

Hanna

Men gør han mirakler? *Mirakler?*

Klara

Fik du ikke, straks du så ham, intryk af noget overnaturligt?

Hanna

Jeg havde aldrig falt på at bruge det ord; – men når du siger det ... Han gør et højst – ja, hvad skal jeg kalle det? – åndigt intryk? – et meget sælsomt, gør han. Som hørte han ikke til her!

Klara

Nej! Ikke sant?

Hanna

Jo, det er sant!

Klara

Vét du, at jeg kan ligge sammentrukket, med benene op til brystet og armene ... ja, jeg tør ikke gøre det efter; for så kan det let komme ... Jeg kan ligge så i hele dager, når han er borte, uten at kunne få lemmerne tilbake igen. Du kan tro, det er forfærdeligt! Engang – han var over fjællene; å, disse turer over fjællene! – da lå jeg i 8 – otte – dager således. Og han stod ikke før der i døren, og *jeg* så ham, og *han* så mig, så begynte armene og benene at gi' efter, og han kom og strøk, og jeg lå rank som nu! Og bestandig således – op igen, op igjen! Bare han er i rummet, så viger det!

Hanna

Besynderligt!

Klara

Hvad siger du om det, at syke, d. v. s. virkelig troende, som var syke, – det har ikke hendt én gang, men hundre! – når han kom og bad med dem, så blev de friske!

Hanna

Virkelig friske?

Klara

Aldeles friske! Ja, hvad siger du om det, at syke, som han ikke kunde komme til, – for her er jo slike store afstande! – dem har han skrevet til, at på den og den dag og det og det klokkeslæt bad han for dem, og så måtte de be' med; – og fra samme time tok deres sykdom en annen vending! Det er sant! Jeg har mange tilfæller!

Hanna

Forunderligt! – Men dette har du aldrig skrevet!

Klara

Jeg kænte eder jo! Tror du, jeg vilde utsætte ham for eders tvil? –

Her er en præste-enke her – å, henne må du se! Hun bor tæt her ved. Hun er

det ærværdigste, jeg kan tænke mig! – Hun havde været lam i femten år, da Sang kom hit; det er nu fem og tyve år siden. *Nu går hun hvær eneste søndag i kirken!* Og hun er snart hundre år.

Hanna

Han kurerede hende?

Klara

Bare ved at be' og ved at få *hende* til at be'! For du kan tro, han kan be'! Og så dette med Ågåt Florvågen. Det er dog det mærkeligste. Ti for vore øjne var hun død. Han lægger en af hendes hænder i sin, og han lægger sin annen hånd på hendes hjærte og varmer det, og så begynner hun at ånde. Hun bor nu sammen med den gamle præste-enke – like her ved! – Jeg kan ligge her til imorgen og fortælle og fortælle. Der står en glans om ham her og længre ut blant tusener af troende over det hele land, som er enestående. Og nu begynner det at vokse så, at vi er ikke en dag i fred.

Hanna

Altså jeg kan også få se det, – det, du taler om, mens jeg er her?

Klara

Så sikkert som jeg ligger her og kan ikke mere æn rejse mig på albuerne.

Hanna

Men hvorfor kan så ikke miraklet gælle *dig*, Klara! Hvorfor har han ikke helbredet dig for længe siden?

Klara

– – Det har sin egen grun, det. – –

Hanna

Men du vil dog sige mig den?

Klara

Nej. – Jo, mener jeg. Men siden.

Du får åpne et vindu igen! Her blir så kvalmt. Mere luft, du!

Hanna

Det skal du få.

(*Åpner det øverste.*)

Klara

Han skulde dog snart komme nu. Han blir virkelig længe idag. Bare jeg fik lugte til de blomster. Efter regnet må der være kommet en mængde. Nu er klokken snart syv; næsten like ved syv.

Hanna (*ser på sit ur*).

Ja, den er det.

Klara

Siden jeg ligger her, vét jeg altid, hvad klokken er. – Den friske luft måtte dog engang nå fræm til mig? Vinden har vist lagt sig? – – Du svarer mig ikke?

Hanna

Nej, jeg hører ikke, hvad du siger. For jeg kan ikke komme mig af min forundring.

Klara

Ja, det er også det mærkeligste i vort land. Kanske i vor tid.

Hanna

Hvad siger folk? Hvorledes ser bønderne på ham?

Klara

Jeg tror, det vilde ha gjort tyve ganger, ja hundre ganger mere opsigt alle andre steder æn netop her. Her er det, som det så skal være!

Hanna

Men Klara? Mirakel er mirakel?

Klara

Ja, for os. Men her er noget i naturen her, som vil ha det usædvanlige af os også. Naturen her er jo selv utover alle rimelige grænser. Vi har nat næsten hele vinteren. Vi har dag næsten hele sommeren – og *da* solen over horisonten både nat og dag. Du har set den om natten? Vét du, at bak hav-dunsterne synes den tre, somme tider fire ganger så stor som ellers? Og farve-virkningerne af den over himmel, hav og bærg? Fra stærkeste rød-glød til fineste, sarteste gul-hvitt. – Og farverne i nordlyset over vinter-himmelen! Skønt de er mere dæmpede, så er der igen en så vill tegning i dem og en uro, et uendeligt skifte! Og så de andre natur-vidundre! Fugle-flokker på millioner; «fiske-stimer som fra Paris til Strassburg», som en man har skrevet. Du ser disse fjæll, som går like bent op af havet? De ligner ikke andre fjæll. Og hele Atlanterhavet bryter sig på dem.

Folkenes forestillinger er naturligvis derefter. De er grænseløse. Deres sagn, deres æventyr er som at staple det ene land op på det andre land og så begynde at trille is-fjællene fra nordpolen på dem. Ja, du ler! Men hør sagnene her, du! Og tal med folkene, så fatter du snart, at præsten Adolf Sang er mannen efter deres hjerte! Hans tro passer her! Han kom hit med stor formue og gav bort næsten alt sammen. Slik skulde det være! Det var kristendom! Og når han nu kommer milevidt rejsende til en fattig syk og bér, så de likesom åpnes, og lyset trænger in i dem, umiddelbart –! Somme tider får de øje på ham i et umuligt vejr ute på havet; han alene i en liten, liten båt; kanskje har han ét eller bægge barnene med; for han tok dem med, fra de var 6 år! Gør kanskje et mirakel, og så afsted igen til et annet fisker-leje – og der et igen! De likesom venter det af ham. Og mere til! Havde jeg ikke holdt igen, ja, så havde vi nu ikke det, vi kunde leve af, og ikke ham selv i live. Kanske ikke barnene heller mig selv vil jeg ikke engang tale om. For jeg er færdig.

Hanna

Men så har du jo ikke holdt igen? – –

Klara

Det kan se så ut. Men jeg har. Ikke med forestillinger; det nytter ikke! Nej, jeg må finne noget på, – bestandig noget nyt, hvær gang; ellers forstår han det. O, det er en fortvilelse!

Hanna

Finne noget på, siger du?

Klara

Han mangler en hel sans. Virkelighedssansen. Han ser aldrig annet æn, hvad han vil se. Derfor f. e. ikke noget ondt i nogen. D. v. s. ser nok; men bryr sig ikke om det. «Jeg holder mig til det gode i menneskene,» siger han. Og når han taler til dem, er alle gode, absolut alle! Når han ser på dem med de barne-øjnene, – hvem kan annet? Men så bærer det jo galt afsted da. For han ødelægger os på slike folk.

Men på den måten er han ute over forholdene, skønner du, i stort som i småt. Han tok, hvis han fik lov, det siste, vi ejede, – det, vi skulde leve af i morgen! «Gud vil nok gi' igen; for han har befalt os at gøre det så.»

Når der er et slikt uvejr, at de erfarneste sjøfolk ikke vil ut i et fartøj, æn sige i præstens stor-båt, – da vil han afsted i en liten færing, han, – kanskje med det vesle barnet sit i bakskotten!

Han har sat over fjællene i tåken og gått der i tre døgn uten at smake vått eller tørt. De ledte efter ham og førte ham fræm til folk. Og så vilde han uken efter atter i tåken gøre samme rejsen! Der var en syk, som væntede ham!

Hanna

Men tåler han det?

Klara

Han tåler alt. Han sovner in som et træt barn og sover, sover, sover. Så vågner han, spiser og begynner på en frisk. Han er aldeles utenfor; for han er aldeles uskyldig.

Hanna

Hvor du elsker ham!

Klara

Ja, det er det eneste, som er igen af mig. Dette med barnene har ødelagt mig.

Hanna

Med barnene?

Klara

De tok jo skade af at gå her. Intet regelmæssigt og fast; de blev forstyrrede. Aldrig hindringer for noget, som blev holdt for at være rigtigt. Aldrig overlæg, bare inspiration! De var voksne og kunde ikke stort mere æn læse og skrive.

Og som jeg kæmpede for at få dem bort! Og siden i fem år for at kunne holde dem der ute og skaffe dem undervisning! Ja, det har tat min siste kraft. Nu er det forbi.

Hanna

Kære, kære!

Klara

Du mener da vel ikke ...? Du beklager mig da vel ikke?! Mig, som har gjort rejsen sammen med jordens beste man? sammen med menneskenes reneste vilje?

En lever kortere på den vis – ja. Alt kan ikke forenes.

Men bytte? – Kære!

Hanna

Han har da sprængt alle eder andre?

Klara

Det har han! Netop så! D. v. s. han har ikke sprængt *alle*; for det fik han ikke lov til. Han havde også sprængt sig selv, havde han fåt lov. Han er jo over ævne.

Hanna

Over ævne? Når han virkelig gør mirakler? og bestandig blir frelst?

Klara

Tror du ikke, også miraklerne kommer af det, at han er over ævne?

Hanna

Du forskrækker mig! Hvad mener du?

Klara

Jeg mener, at slik var vel profeterne også. Både jødernes og hedningernes. De kunde mere æn vi i en viss retning, fordi de manglede så meget i alle andre retninger. Ja, slik har jeg tænkt.

Hanna

Men *tror* du da ikke?

Klara

Tror? Ja, hvad mener du med det? Vi er af en gammel nervøs tviler-slægt, vi søsken. Jeg tør sige, af en intelligent slægt. Jeg beundrede Sang. Han var ulik alle andre, bedre æn alle andre. Jeg beundrede ham, til jeg elskede ham. Det var ikke hans tro; den var noget for ham ejendommeligt. Hvor langt jeg nu tror med ham, – ja, det vét jeg ikke.

Hanna

Du vét det ikke?

Klara

Jeg har været så forjaget, du, at jeg aldrig har havt tid til at gøre mig det op. Der må tid til slikt. Og jeg havde nok med at bærge os over fra det ene bære-tak til det andre. Jeg blev for tidlig ødelagt af det. Jeg dugde ikke længer til at ta' store

spørsmål op.

Knappt kan jeg klare, hvad som er ret eller uret. Ja, råt naturligvis; – men finere? Jeg må gøre det, som jeg kan. Og likeså med troen. Jeg årker ikke mere.

Hanna

Han vét om det?

Klara

Han vét om alt. Tror du, jeg skjuler nogen ting?

Hanna

Men vil han da ikke få dig til at tro, hvad han selv tror?

Klara

Ikke i minste måde. Dette med tro, hvis man ikke skal bli dømt, det, siger han, er guds sak. Vor er at være san. Så blir vi nok troende – her eller hisset. Å, han er hel, han!

Hanna

Men han arbejder da for at utbrede troen?

Klara

På sin vis. Aldrig, nej, aldrig med påtryk. Han er ubetinget like hensynsfull mot alle. Hører du: – mot alle! Å, han er makeløs!

Hanna

Du ser på ham som i de første beruselsens dager! Og det ænda dine øjne er blet gamle.

Klara

Og det ænda mine øjne er blet gamle.

Hanna

Men dette med din tro på hans mirakler, ... ja, du har jo i grunnen ingen tro på dem?

Klara

Hvad er det, du siger? Der er ikke det til, jeg tror mere ubetinget på!

Hanna

Når du ikke tør slippe ham i vej i en orkan, og når du ikke tør tro på, at I får igen, hvad han vil gi', selv om det er det siste, ... så har du ingen tro på dem.

Klara

Før jeg tillod noget af det der ...? Ja, det er her, jeg har min styrke, skal jeg sige dig.

Hanna

Vel. Men det er ikke troens styrke.

Klara

Nej, nej. Om her er modsigelse, – hvad gør det! Vi har alle modsigelser – undtagen han.

For resten vil jeg sige dig, at det at kaste sig selv eller sit barn i sjøen, – det er mere æn tro, det; det er at friste gud.

Hanna

Da synes jeg, miraklet måtte møde like så vel, når det gælder vort eget liv, som når det gælder andres.

Klara

Men at *bringe* sig selv i livsfare?

Hanna

Når det sker for at frelse andre? Det kan da ikke kaldes at friste gud.

Klara

Hør, – slut med det der! Jeg årker det ikke. Jeg vét bare, at vil han ta' det, barnene skal leve af, og gi' det til onde, dårlige mennesker, eller vil han selv gå afsted til fjælls i tåke eller drage til havs i orkan, – da, ja da lægger jeg mig klos i vejen! Jeg gør alt, ubetinget *alt*, hvad jeg kan finne på, for at hindre det!

Jeg sætter, han vilde det nu ...? Jeg har ikke kunnet rejse mig på mine ben i mange måneder; ... men da kunde jeg! Da kunde jeg! Jeg er sikker! Da gør også jeg mirakel. For jeg elsker ham og hans barn.

(Længre stilhed.)

Hanna

Er der ikke noget, jeg kan hjælpe dig med?

Klara

Lad mig få *eau de Cologne!* Her over tinningerne. Og lad mig få lugte til! Af den, du gav mig igår. Lit snart! Du får ikke op korken? – Der er korke-trækkeren! Der, der! Og det nederste vindu op. Det nederste også!

Hanna

Ja, ja!

Klara

Tak! – Var ikke jorden så fugtig efter det forfærdelige regn, vilde jeg ut. Får du ikke korken op?

Hanna

Jo, nu straks.

Klara

Skru længre ned. Men ikke for langt. Se så! Se så! Kom! – Nej; – jasmin!

Hanna

Jasmin? – Ikke det minste jasmin!

Klara

Jasmin, jasmin! – – Der er han! Jeg hører ham! Der er han! Gud, tak! Jeg blir straks rolig. – Rolig. Å, for en velsignelse! Der ... er ... han.

(Sang kommer.)

ANNET MØTE

Sang

God morgen igen! – God morgen, kære Hanna! At du nu er her! Nej, at du nu er her! –

En slik morgen, så full af sang og duft, har I ikke i Amerika? Ingen steds i værden!

Klara

Men mine blomster?

Sang

Vét du, hvad der hændte mig idag, Klara?

Klara

Du har git dem bort?

Sang

Nej. Ha-ha! Nej, ikke denne gang, sa' Tordenskjold. Hvor du er slem! Nu har

vi skælt og smælt på dette vedholdende, forfærdelige regn og frygtet for fjæll-ras og skred – og alskens ulykker ... Og så har regnet bare gjort et stor-værk af velsignelse! Da jeg endelig idag så sol og gik ut ... å, for en flora, jeg møtte! Jeg har aldrig set make til iår! Jeg kom op i en rigdom af duft og farve, du, ... ja, jeg kom med én gang i slik stemning, at sandelig syntes jeg ikke, det var skam at gå og træde ner det græs, som stod og gav én så megen glæde. Og så gik jeg til side og fant mig en sti, og derfra gik jeg og så ner i de våte øjnene. Slik trængsel der var blant dem, du! Slik selvopholdelses-drift i trængselen! Slik attrå! De minste forsøkte at strække hals mot solen, de også. Så åpne, så forslukne! Sandelig var ikke somme så for tidlig på færde, at jeg tror, de skælmer sender støv på frieri, før dagen er omme! Jeg så nogle humler allerede! De visste ikke, hvor de skulde hen i alle de duft-strømme! For det ene tusen duftede og lokkede hidsigere æn det andre tusen, og der var tusen ganger tusen! Ja, nu går det for sig. Er der ikke individualitet i denne million-mangfoldighed også? Å, der er! Og så kunde jeg ikke ta' nogen af dem.

Men jeg har noget annet til dig idag!

Klara (*som, mens han talte, har gjort tegn til søsteren*).

Har du?

Sang

Også jeg skal forsøke at åpne bæger idag.

Klara

Kære, hvad er det?

Sang

Ja, du tror nu ikke så slet om mig, som at jeg kan gemme på noget; men jeg kan!

Klara

Jeg har længe mærket, at der var noget –?

Sang

Nej, har du virkelig? For sandelig har jeg tiet denne gang.

Men når jeg ikke har været så forskrækket over din sygdom som alle de andre, så har det havt sin grun.

Klara

Men hvad er det?

Hanna

Ja, hvad er det? Hun blir så hét.

Sang

Jeg skal skynde mig! – Jeg har hjulpet så mange og kan ikke hjælpe henne, fordi jeg ikke kan rigtig be' sammen med henne, den genstridige! Og jeg får ingen magt i det, når de syke ikke bér med, – at sige, når de kan be'. Så skrev jeg til vore barn, at de skulde komme. Og igår aftes, da jeg fulgte dem så tidlig op, da sa' jeg dem hvorfor, – at nu skulde de sove rigtig godt ut og så hjælpe mig idag klokken syv og be' ved mors seng!

Klara

Du kære, du kære!

Sang

Vi skal lægge en bønne-kæde omkring dig! En ved føtterne, en ved hodet og jeg like foran! Så skal vi ikke aflade, før du faller i søvn! Ikke før! Nej, ikke før! Og så skal vi genta' det, til du rejser dig og går iblant os! Ja, det skal vi.

Klara

Du kære!

Hanna

Hvad sa' barnene?

Sang

Ja, du skulde set dem! De blev så grepne. Jeg forsikrer dig, de blev så bleke som det laken. Og så så de på hverandre.

Men da forstod jeg, de måtte være alene.

Jeg ser, det bevæger dig også. Du lukker øjnene. Også *du* vil måske nu være alene? – Ja, vi får besøk nu. Stort besøk! Det gæller at forberede sig! – Hvad er klokken?

Hanna

Den er over syv.

Sang

Nej, det kan den ikke være; for så var de her. Du har glemt at stille dit ur efter

vor tid.

Hanna

Nej, jeg har ikke det.

Sang

Så har du ikke stillet det rigtigt, min væn. Kan du tænke dig, at voksne barn, som skal be' ved sin mors seng, forsover sig?

Hanna

Jeg skal gå op.

Sang

Nej, nej, nej! Disse siste øjeblik må de ha alene! Jeg kænner til det.

Hanna

De skal ikke høre mig. Jeg vil bare se in.

(Hun går.)

Sang

Å, sagte, sagte!

TREDJE MØTE

Sang

Det er jo vakkert, at hun er så ivrig.

Klara

Du kære!

Sang

Der er noget så bekymret i stemmen? –

Å, hav nu håb! Jeg siger dig, jeg har aldrig følt mig sikrere. Og hvem som gir denne følelse, det vét du.

Klara! – Min elskede Klara! *(han knæler ved hennes seng.)*

Føræn vi møtes i den store bøn, må du tillade mig at takke dig! Jeg har takket gud for dig idag. I al denne vårpragt har jeg takket. Så uendelig var fryden om mig og i mig. Jeg gik igennem i det store, hvad vi har levet sammen. Vét du, jeg tror, jeg elsker dig ænnu højere, fordi du ikke helt ut deler min tro; – derved er du ænnu uafalde ligere i mine tanker. Din hengivelse til mig er helt dit væsens,

din viljes, – skyldes ikke noget andet. Og at du bevarer din sanhed ved min side, det er jeg stolt af.

Men når jeg nu husker, at du – uden at tro som jeg har git dit liv for mig, –

Klara

Adolf!

Sang

Jeg lægger hånden over din mun, dersom du taler. Nu er det jeg! – Å, det er stort, hvad du har gjort. Vi andre, vi gav vor tro; men du gav dit liv. Hvad må du dog ha for en tillid til mig! Hvor jeg elsker dig!

Hvær gang min tros-iver ængstede dig, og du skalv for mig eller for vore barns fræmtid, og da kanske ikke vejede, hvad du gjorde, ...*jeg* vet, du havde ikke kræfter igen til at gøre det bedre.

Klara

Nej, jeg havde ikke!

Sang

Skylden blir min. Jeg har ikke forstået at skåne dig.

Klara

Adolf!

Sang

Jeg vét, det er så. Du har ofret dig stykke for stykke. Og ikke af tro, ikke af håb om løn her eller hisset; – af kærlighed alene. Hvor jeg elsker dig!

Idag har jeg villet sige dig dette. Var Hanna ikke gåt ut, havde jeg bedt henne om at få være ene med dig en liten stund.

Tak! det er din store dag idag. Nu kommer snart barnene.

Å, lad mig få kysse dig som den aller første dag!

FJÆRDE MØTE

Sang

Nu?

Hanna

Klokken er *over* syv.

Klara

Jeg visste det.

Sang

Er den *over* syv? – Og barnene?

Hanna

De sov.

Sang

De sov?

Klara

Jeg visste det.

Hanna

Elias påklædt. Han havde kastet sig på sengen, som vilde han ikke sove, bare hvile, men var sovnet in allikevel. Rakel sov med foldede hænder over tæppet. Hun hørte ingen ting.

Sang

Jeg har forlangt for meget af barnene. – Jeg lægger det aldrig af.

Hanna

De havde jo næsten ikke sovet i to døgn; d. v. s. siden vi traf hværandre.

Sang

Men hvad mente så gud med at gi' mig slik kraft netop idag? Og gøre mig så sikker? – Dette må jeg prøve at få vite. (*går.*) Undskyld mig et øjeblik, mine venner! Hvorfor netop idag –?

FEMTE MØTE

Klara

Vækkede du dem?

Hanna

Naturligvis. – Vét du, hvad jeg tror, er i vejen?

Klara

Gud ja! – Å, jeg begynder at skælve så.

Hanna

Er der noget at gøre ved det?

Klara

Nej; ikke uten at jeg selv må se til at dæmpe det. – Å! – Der var noget ved deres øjne igår. Nu forstår jeg det.

Hanna

De har ikke længer sin fars tro.

Klara

De har ikke længer sin fars tro. – Hvor de må ha kæmpet og lidt, de stakrer! De, som elsker og ærer ham over alt på jorden!

Hanna

Det var derfor, de var så stille igår.

Klara

Det var derfor, de blev så rørt ved det aller minste! – Å, det er derfor, Rakel har skrevet efter dig også. Nogen skulde være her, – og hun turde ikke selv.

Hanna

Du har vist ret. – Hvor de har strævet med dette, du?

Klara

Å, de stakrer! De stakrer!

Hanna

Der kommer Elias!

Klara

Er han der?

Elias (*styrter sig på knæ foran moderens seng, med ansigtet mellem sine hænder*).

Å, mor!

Klara

Ja, ja –! – Jeg vét det.

Elias

Du vét det? Det kan ikke være værre!

Klara

Nej, det kan ikke.

Elias

Da han sa' igår aftes, at idag klokken syv ...

Klara

... Ti stille! Jeg tåler det ikke.

Hanna

Din mor tåler det ikke.

Elias

Nej, nej! – Jeg visste jo, det måtte komme. På den ene måten eller på den andre. Det måtte til sist komme.

Hanna

Tåler du at høre det?

Klara

Jeg må få høre. – Sig mig –?

Hanna

Hvad er det?

Klara

Elias ... er du der ikke?

Elias

Her er jeg, mor.

Klara

Rakel?

Elias

Hvad mener du, mor?

Klara

Hvor er Rakel?

Elias

Hun står op nu. Hun våkede med mig til klokken tolv inat. Men da kunde ikke Rakel mere.

Klara

Hvorledes, barn, – å, hvorledes – kom dette –?

Elias

At vi tapte vor fars tro?

Klara

... at I tapte jer fars tro, barn?

SJETTE MØTE

Sang

Har I tapt jer tro? – – Min søn? – – Har du tapt din tro?

Hanna

Se Klara! Men Klara!

Sang (*iler til hende. Lægger hænderne på hende.*)

Det stanser. Det kom ikke. – Gud ske lov!

Klara

Det går ... over. – – Men hold mig, du!

Sang

Jeg skal holde dig.

Klara

Og lad mig ikke komme til at gråte! Å! –

Sang

Nej, nej! Ikke gråte! (*Han hælder sig helt over hende og kysser hende.*) Vær nu stærk! – Klara! – – Se så! Du skal ikke være bedrøvet. Du skal huske på, hvor bedrøvet *de* har været. De har villet skåne os i sin smærte og kamp. Skal vi så ikke skåne dem?

Klara

Jo.

Sang

Se, derfor fik du dette anfall. Vi skulde få tænke os om. Ellers var vi kanskje blet bitre mot dem. Især jeg i min iver. Hvor er Rakel?

Hanna

Hun kommer straks. Hun våkede med Elias til tolv inat.

Sang

De barn! De barn! – Hvorledes kunde I – –? – – Nej, nej! Jeg vil ikke vite det.

Altid var du ærlig. Har du gjort det, – så måtte du.

Elias

Jeg måtte. Men forfærdeligt har det været.

Sang

Du kom for let til din tro her hos mig. Jeg er jo bare følelses-menneske.

Kanske er dette ingangen til en tro, som ikke kan tapes.

Elias

Jeg føler mig som en forbryder; – men jeg er det ikke!

Sang

Tror du, jeg et øjeblik tviler, min søn? Tag ikke fejl af, at jeg ikke rigtig kan holde igen! Det kommer deraf, at jeg har bygget så meget op på, at I trodde. – Så det skal ha sin tid, før jeg ... Nej, nej, nej! Tilgiv mig, Elias! Du kan jo slet ikke for det. *(Rakel kommer in. Men hun viger sky nogle skridt mot bakgrunnen. Han ser henne.)*

Rakel! – Å, du Rakel! *(hun kommer og faller på sine knæ.)* Fra du var ganske liten, har *du* lært mig mere tro æn alle bøker. – –

Hvorledes kan dette være muligt? Nej, når de har overvunnet *henne*, så må jeg allikevel få vite hvorledes! – For at nogen kunde ta' *dig* fra mig ...

Rakel

Ikke fra *dig*, far!

Sang

Om forladelse! Å! Jeg vilde ikke såre dig. – Kom op til mig! *(Hun kaster sig til ham.)*

Jeg lover eder, mine barn, at fra nu af skal jeg ikke nævne det mere. – Men først må jeg få vite – for det kan I ikke undres på? –, hvorledes dette er gåt til.

Elias

Om du vilde tale med mig om det i hele dager, far, så blev jeg vist ikke færdig med det.

Sang

Nej, det duger jeg ikke til. Jeg kan ikke forhandle om troen. Jeg forstår mig slet ikke på det.

Elias

Men høre mig må du dog –?

Sang

Når det kan være dig til trøst, så er det en annen sak. Da vét du, jeg vil.

Men kan du ikke sige mig det kort –? *ganske* kort?

Hvad var det, som fik eder til ... som, ja, som bestemte eder, barn?

Elias

Jeg kan sige det meget kort. Rakel og jeg, vi fant ikke, at de kristne var slik, som du havde lært os.

Sang

Men barn –?

Elias

Du havde sendt os til de beste, du visste. Og de var vist de beste også. Men Rakel og jeg var snart enige, og hun var den, som først sa' det: – Der er bare én kristen, og det er far.

Sang

Men barn dog!

Elias

Havde de andre været noget mere eller noget mindre af det, du er, en del af det, – ja, *da* hadde vi vist ikke følt os skuffede. Men de er noget ganske annet; – aldeles forskjelligt.

Sang

Hvad mener du?

Elias

Deres kristendom er en overenskomst.

I liv og lære bøjer de sig for det bestående, – det på deres sted, i deres tid bestående. For institutioner, for sædvaner, fordomme, økonomiske forhold og for alle andre forhold.

De har funnet op utvejene i læren, så den kommer til at passe det, som er.

Sang

Er nu ikke dette strængt?

Elias

Du søger op det idealeste i den og går efter det. Og så blir der forskel.

Sang

Men hvad kommer denne forskel *jer* ved, kære barn?

Elias

Den bragte os til at tænke, far. – Kan du undres over det?

Sang

Tænk, så meget I vil! Når I bare ikke dømmes.

Rakel

Jeg tror ikke, vi gjorde det. Og vét du hvorfor? Fordi vi så, at deres lære var likeså naturlig for dem, som din lære er det for dig.

Sang

Nu ja –?

Elias

Men hvad er så kristendom? Deres er det vel ikke?

Sang

Sæt, det ikke er? Hvad ondt er der i det? Når de gør det, som de forstår det?

Rakel

Er da kristendommen noget, som bare én af millionen kan nå, kære far?

Elias

Skal alle de andre bli fuskere på den?

Sang

Hvad kaller du kristen?

Elias

Alene *den* kaller jeg kristen, som af Jesus har lært fulkommenhedens hemmelighed, og som stræver did i *alt*.

Sang

Hvor jeg finder den forklaring elskelig! Du har noget af din mors fine sans. – Å, det var altid min store drøm, at du engang ... Nej, nej, nej! – Jeg har lovet eder det, barn ... Og jeg skal holde det. Du sa' –? Det er sant: fortræffeligt!

Men, min søn, kan ikke enhver få lov til at *forsøke* at bli en kristen uten derfor at kalles en fusker? Hvad? Er det ikke her, at troen skøter på? Den enes fortjeneste på millioners skrøpelighe

Elias

Der nævner du det! Når vi af alt vort hjærte stræver, – *da* er det, troen skøter på.

Sang

Nu ja –?

Elias

Således praktiserer bare et eneste menneske det, og det er du. De andre ... Nej, vær ikke bange! Det er ikke for at anklage, at jeg siger det. Hvad ret har jeg til det? De andre – enten slår de så meget af, at de kan ta' det med ro; det passer dem at gøre så; – eller de forsøker virkelig – og forstrækker sig! Ja, det er ordet.

Rakel

Ja, det er ordet.

Og da var det, kære far, at jeg sa' til Elias: Men passer disse idealer så lit' til menneskenes kår og ævner ænnu idag, så kan de vel ikke være fra den alvidende.

Sang

Var det du, som sa' det? – – –

Elias

Rakels tvil kunde vi ikke mere bli kvit. Og så gav vi os til at søke. Vi fulgte disse idealer bakover i historien og kom *forbi* vor tidsregning.

Rakel

De er – alle sammen – meget ældre æn kristendommen, far?

Sang

Jeg vét det, barn.

Elias

De er forkynt længe før af sværmere ...

Sang

... af østerlandske og græske sværmere i en fortvilet tid; en tid, hvori de beste bare stundede bort, mot et fornyelsens land, – bort, bort! Jeg kænner dette, mine barn.

Så det var her, I stupte? Hærre gud!

Som om fornyelsens land, tusenårs-riket ikke var like så sant, fordi om det er en gammel, umådelig gammel østerlandsk drøm?

Har det ladet vænte på sig så længe, at svake sjæle begynner at kalle det en umulig drøm – og de krav, som fører did, umulige idealer, ... hvad viser det?

Intet om læren, men meget om forkynnerne. Ak ja, – meget om forkynnerne.

Uten at tale om dem vil jeg bare sige, hvad der hændte mig selv. Jeg så, at kristendommen kröp på sin bug – og ænda forsiktig forbi alle større tuer. Hvorfor gør den det? spurte jeg mig selv. Er det fordi, at dersom den rejste sig helt op, så løftede den tingene af deres hængsler? Er det kristendommen, som er umulig? eller er det menneskene, som ikke tør?

Om bare én turde, – var der så ikke tusen, som turde? Og så følte jeg, at jeg burde forsøke at være denne ene. Og det mener jeg, enhver skal forsøke. Ja, uten det er han ingen troende. Ti tro, det er at vite, at for troen er ingen ting umulig, – og så vise den tro!

Er det for at skryte, jeg siger dette? Netop for at anklage mig. Ti uaget jeg nu har bygget så højt og har havt så stor nåde, faller også jeg, ret som det er, ænnu ner fra gud.

Har jeg ikke nu igen gåt her og tænkt det *umuligt* at frelse henne der alene? Har jeg ikke tvilet og væntet på andres hjælp?

Derfor tok gud hjælpen fra mig. Derfor havde han tilladt, at også I skulde stupe på «det umulige» og komme og fortælle mig det. Ti således skulde hans time forberedes. *Nu* vil han vise os alle sammen, hvad som er muligt!

Å, – jeg gik her og forstod ikke! Nu forstår jeg. Jeg skal gøre det *alene*. Nu har jeg fåt befalingen; nu kan jeg.

Derfor den store forberedelsens nåde netop idag. Alt går sammen.

Klara, hører du det? Det er ikke længer jeg, som taler; det er den store visshed i mig, – og du vét, hvem den hvær gang er fra! (*Knæler hos henne.*)

Klara, min dejlige væn, hvorfor skulde ikke *du* være gud like så kær som nogen, der tror helt ut? Som om gud ikke var alles far?

Guds kærlighed er ingen forret for de troende. De troendes forret er at *føle* hans kærlighed og at fryde sig over den – og i dens navn at gøre det umulige muligt.

Du tålmodige, du trofaste! Nu går jeg fra dig for at prøve det. (*Rejser sig.*)

Ja! For at prøve det! Jeg går in i kirken, barn; ti jeg vil være ene. Jeg går ikke ut igen derfra, før jeg har fåt af guds hænder søvn til mor og efter søvn sundhed, så hun rejser sig og går iblant os.

Bliv ikke forfærdede! Jeg føler, han vil! Han gir mig det ikke straks; ti denne gang har jeg tvilet. Men jeg skal holde ut og vente på den strænge, den gode hærre. Farvel! (*Han kaster sig ned over hende i en kort bøn.*)

Farvel! (*Kysser hende. Hun ligger ubevægelig. Han rejser sig.*)

Tak, mine barn! Nu har I *dog* hjulpet mig. Større, æn nogen kunde ane.

Nu ringer jeg selv min bøn in. Altså ved klokkens første slag så vét I, at jeg har begynt at be' for mor. Fred med eder!

Hanna (*har uwilkaarlig åpnet døren for ham. Sang går.*).

Dette er ... Dette er ...

(*Hun brister i gråt.*)

Elias

Jeg må se ... Jeg må se ham gå in.

(*Går.*)

Rakel (*fræm*).

Mor! – Å, mor!

Hanna

Tal ikke til hende! Hun ser nok på dig; men tal ikke til hende!

Rakel

Jeg er ræd.

Hanna

Her jeg står, kan jeg se din far. Nu er han snart ved kirken. – Kom!

Rakel

Nej! ... Nej, jeg holder det ikke ut. Jeg er så ræd. – Mor! Hun ser på mig; men

hun svarer mig ikke. – Mor!

Hanna

Stille, Rakel!

(Det begynder at ringe.)

Rakel *(synker i knæ. Lit efter utbryter hun, men dæmpet).*

Gud, Hanna!

Hanna

Hvad er det?

Rakel

Mor sover!

Hanna

Hun sover?

Rakel

Mor sover!

Hanna

Sandelig ...?

Rakel

Jeg må finne Elias. Jeg må sige det til Elias!

(Ut.)

Hanna

Hun sover som et barn. Å, gud!

(Hun knæler.) (Da høres et døn, vedvarende, tyngre, bestandig tyngre; forfærdeligt stigende. Utenfra skrik. Huset skælver. Dønet vokser.)

Rakel *(utenfra).*

Fjællet faller! *(skriker; kommer så styrtende in).* Fjællet faller over kirken! Over os! Like på kirken! På os! På far, på os! Det ruller, ryker, – sortner, – å!

(Huker sig ner og vender ansigtet væk.)

Elias *(utenfor).*

Far! – Far! – Å!

Hanna *(over søsterens seng).*

Nu kommer det! Nu kommer det!

(Dønet er på sit højeste. Så tar det lit efter lit af. Så høres atter over det kirkeklokken.)

Hanna (*springer op*).

Det ringer ænnu! Han lever!

Rakel

Han lever!

Elias (*utenfor*).

Far lever! (*Nærmere.*) Kirken står. (*In.*)

Kirken står. Far lever. Like ved kirken bøjede skreden, – gik mot venstre. Han lever, han ringer, å, gud!

(*Han kaster sig over moderens seng.*)

Rakel (*kommer*).

Elias! Mor –?

Hanna

Hun sover!

Elias (*springer op*).

Sover hun?

Rakel

Ja, hun sover –

(*Kirkeklokken går.*)

Hanna

Like rolig sover hun.

ANDEN HANDLING

En liten tømmer-stue. I bakgrunnen dør ut til en sval. Døren er vid-åpen. Vi ser ut i et trangt landskap, stængt af et nakent fjæll. På høyre væg en dør. På venstre et stort vindu. Over døren mot svalen er et gyllent krusifiks inne i et kors, hvorover der er et glas-låg.

Helt ned mot venstre en sofa og foran den et bord, hvorpå nogle bøker. Stoler langs veggene.

FØRSTE MØTE

(Elias kommer in fra svalen, snar, urolig. Han går i lærreds-bukser og på lette sko. Oventil alene skjorten; ikke hue på. Han stanser, går til vinduet og lytter. Vi hører

tydelig, men fjærnt en salme, sunget af en mans-røst. Elias er stærkt grepet. Rakel kommer sagte in ad døren til højre, som var lukket, og som hun lukker efter sig. Hennes bror gør tegn, at hun skal stanse og høre.)

Rakel *(som også gripes, siger sagte).*

Lad mig åbne døren til mor!

Elias *(sagte).*

Har da mor vågnet?

Rakel

Nej; men far hører hun nok. *(Forsvinner til højre; kommer sagte in igen og lar døren stå åpen efter sig; siger sagte:)*

Hun smilte.

Elias *(sagte).*

Å, Rakel!

Rakel *(bevæget).*

Elias! – Sig intet; – jeg tåler det ikke!

Elias

Se ut, Rakel! – Kan der være noget skønnere? Hundrer stille, å, så stille omkring kirken; og han i bøn og sang der inne uten anelse om, at der er nogen der ute. Vinduerne åpne, men for højt, til at han kan se. Og de på sit liv for ikke at bli hørt, for ikke at forstyrre!

Se! Han talte om en bønne-kæde. Alle disse omkring kirken, – det er bønne-kæde, det!

Rakel

Ja. *(De lytter til sangen. Den slutter.)*

Han synger ofte idag.

Elias

Luk nu dørene! Jeg har så meget at fortælle dig. Jeg har været her to ganger og søkt dig.

Rakel *(går sagte ut til højre; kommer igen og lukker efter sig. Siger højere).*

Der har kommet ænnu flere folk i eftermiddag.

Elias

Og der kommer bestandig, – milevidt ifra! Du kan ikke se dem alle; for en

stor del er borte i lundene og hører på læg-prædikanterne der. Der borte forstyrrer de ikke far. Så går folket af og til – mellem lundene og kirken. – Men se nu did ner til stranden –?

Rakel

Nej, hvad er det? Markerne sortner af folk! Hvad er det?

Elias

Det er missjons-skibet, som er kommet.

Rakel

Missjons-skibet?

Elias

Vét du ikke, at til det store missjons-møte i byen har alle østenfra lejet et dampskib? Nu ligger det her på fjorden.

Rakel

Her?

Elias

Her!

Rakel

Men hvorfor kommer det hit?

Elias

Til miraklet! Da vore ombud – pastor Krøjer og én til – kom ombord ved anløpsstedet ute ved havet –

Rakel

– så –?

Elias

– og fortalte, hvad her var foregået igår, og at far ænnu var inne i kirken alene og bad, –

Rakel

– Nu forstår jeg!

Elias

– Så vilde ikke en eneste én videre! men hit! Bispen og præsterne bad dem holde ord og aftale; men hit vilde de! Så måtte de andre gi' efter. Nu er de her.

Rakel

Også præsterne?

Elias

Bispen og præsterne – naturligvis!

Rakel

De kommer da vel ikke hit in? – Elias, du skulde være lit annerledes klædt.

Elias

Jeg tåler ikke klæ'r.

Rakel

Du tåler ikke –?

Elias

De brænder mig. Og så har jeg en trang ... ja, som til at gå gennem luften. Jeg kan ikke beskrive dig det; men stundom synes jeg, at jeg måtte kunne det.

Rakel

Men, Elias –!

Elias

Der er han! Der går han!

Rakel

Hvem? – Han der?

Elias

Det *er* dog ham? Ja, det er! Ham bar de hit imorges, syk, å, så syk; og nu går han; der ser du ham!

Det var idag, da far første gang sang. Ingen havde ventet, han skulde synge; vi skar i at gråte alle sammen. Da rejste den syke sig af sig selv. Vi la' ikke mærke til det, før han gik iblant os. –

Mor vil også rejse sig, Rakel! Jeg ser det for mine øjne!

Rakel

Rejse sig vil hun. Jeg venter det fra stund til annen; men jeg skælver for det.

Du ser på mig, Elias?

Elias

Ja, – for undertiden, når du taler, synes jeg, det går på værs. Også når de

andre taler.

Rakel

Men, Elias –?

Elias

Stundom igen – som nu – hører jeg bare lyden; ikke meningen. For jeg hører samtidig noget, – noget, som *ikke* tales.

Rakel

Som *ikke* tales?

Elias

Oftest, at far roper; – roper mig ved navn, – som han gjorde igår morges. (*Bevæges.*) Han har tænkt noget, da han gav mig det navn. Det toner og anklager – og med hans røst.

Somme tider uafslædig; jeg jages! Midt under kænner jeg trang til at styrte mig i den største fare. Jeg er sikker på at komme uskadt derfra. Nej, bliv ikke ræd! Her er jo ingen.

Rakel

Elias, kom og sæt dig med mig inne hos mor! Der er fred inne hos mor.

Elias

Jeg kan ikke, – Rakel, svar mig for gud, – prøv din siste, fineste tvil og svar mig: *er* det miraklet, hvad vi her har oplevet?

Rakel

Gud, Elias, – hvorfor bestandig dette?

Elias

Men er det da ikke forfærdeligt, at de to eneste, som kanskje ænnu tviler, det er hans barn?

Jeg skulde gi' mit liv for nu at være tryg.

Rakel

Elias, ikke mere! Jeg bér dig!

Elias

Sig mig bare, hvad *du* tror! Dette med skreden, du? Det er for stort til at være et tilfælde. Ikke sant? Og mors søvn? Straks han ringte, – søvn? Og søvn trods

skreden? Søvn, så længe *han* bér?

Er dog ikke dette mirakel? Hvorfor er så ikke også det andet et mirakel, et stort mirakel?

Rakel

Jeg tror næsten, det er, Elias.

Elias

Du gør?

Rakel

Men jeg er lige ræd det for det!

Elias

Ræd det, hvis det er mirakel? Men så kan du ikke tro, det er miraklet?

Rakel

Jo.

Elias

For det *kan* dog ikke bare være hans magnetiske læge-kraft, dette? Eller magten af hans personlighed? Nej, det er mere! Er det miraklet? Føler du dig sikker?

Rakel

Jeg kan ikke ta' dette op nu. Det er for at ha fred for det, jeg sitter i ly inne hos mor. Mors ærlighed likesom fylder hele rummet og døver slike spørgsmål.

Nu gæller det noget andet, Elias!

Elias

Noget andet?

Rakel

Efter dette! Hvad vil komme efter dette, – når hun har rejst sig? For dermed er det ikke slut. Til sist –

Elias

Til sist –?

Rakel

– Til sist gæller det deres liv!

(Brister i gråt.)

Elias

Rakel –? Gud!

Rakel

Mor har ikke længer kraft til at stå imot med. Og han vil gå på – netop nu!

Elias

Med hvad?

Rakel

Med dette, – hvad det nu er!

Elias

Men sæt, det er miraklet, Rakel? Hvorfor da være ræd?

Rakel

Jeg kan ikke overse følgerne for mor og far, – for os alle sammen.

Du forstår mig slet ikke?

Elias

Nej.

Rakel

Nej! Mig er det ganske det samme, hvad det er; det sprænger os. Det dræper os til sist!

Elias

Miraklet?

Rakel

Ja, ja. Det er ingen velsignelse; det er en forfærdelse! – – Elias!

(Hun rykker ham længre in i rummet.)

Elias

Hvad er det?

Rakel

Der står en man like under vinduet og stirrer in. En besynderlig man, så blek.

Elias

– I en frakke knappet helt op –?

Rakel

Ja. – *(Med dæmpet skrik.)* Der står han jo i stuen også!

(Hun går baklængs som vigende for et syn og redder sig in til sin mor.)

Elias

I stuen? – Her?

(En ukænt man kommer i det samme i svalen fra venstre, går over tærskelen, står stille og ser sig om.)

ANNET MØTE

Elias *(idet den ukænte blir synlig).*

Men *der* er han!

Den ukænte

Tillader De –?

Elias

Hvem er De?

Den ukænte

Kan ikke det være det samme! –

Elias

Jeg har set Dem her siden igår.

Den ukænte

Ja. Jeg kom over fjællene hit.

Elias

Over fjællene?

Den ukænte

Jeg stod der oppe og så skreden gå.

Elias

Virkelig!

Den ukænte

Og hørte klokke-klangen. Og jeg så idag den syke, som rejste sig, da Deres far sang. – – Og nu spør jeg: er det der inne, Deres mor sover?

Elias

Ja. Men ikke i første rum; i næste.

Den ukænte

Men om hun rejser sig, ... så går hun hit in –? Så går hun mot kirken, hvor han er –? Ikke sant? Så kommer hun? Hit?

Elias

Nu, når De siger det –?

Den ukænte

Og da spør jeg Dem, – bér jeg Dem –: får jeg være her? – Vænte her? Se det? Jeg har ønsket det så brændende. Og jeg kan ikke længer motstå.

Jeg skal ikke gå in, før jeg kænner mig drevet til at gå in. Jeg skal ikke sitte her og fylle, – være i vejen. Men føler jeg mig uimotstålig drevet til at gå in her og vænte her og se ... Får jeg lov?

Elias

Ja.

Den ukænte

Tak!

Jeg skal sige Dem: denne dag bestemmer over mit liv.

(Han går ut til højre i svalen.)

TREDJE MØTE

Elias

Denne dag skal bestemme over mit liv! *(Krøjer fra venstre i svalen.)* Krøjer, så du ham der? Ham til højre der?

Krøjer

Ja. Hvem var det?

Elias

Du kænner ham ikke?

Krøjer

Nej.

Elias

Vist en mærkelig man. – Denne dag skal bestemme over mig! Gud! Der fik jeg ordet!

Krøjer

Det ventede jeg, Elias, at denne dag vilde bli en stor dag for dig.

Hvem kan også motstå, hvad som her foregår?

Bare disse hundrer i bøn omkring kirken, og han der innenfor, som ikke vét om det! Jeg kan ikke tænke mig noget skønnere!

Elias

Ikke sant! – Å, jeg vil kaste angst og tvil; – denne dag skal få bestemme! Hvad var dog det for et ord!

Jeg har kæmpet og lidt uten at nå fræm. Og så *gives* det mig! Straks har jeg mere fred. – Lad os tale sammen!

Krøjer

Nej, – ikke nu. Jeg har et ærend til dig.

Elias

Til mig? – Fra hvem?

Krøjer

Jeg har kommet tilbake hit med missjons-skibet.

Elias

Jeg vét det.

Krøjer

Og nu spør biskoppen og præsterne, om de kan få låne denne stue en times-tid?

Elias

Hvortil?

Krøjer

De har trang til at overlægge, hvorledes de skal forholde sig til det, som her sker. Og vi vét intet annet sted, hvor vi kan være alene. – Ja, bliv nu ikke så forundret. Vi professjonister, vi af præke-håndværket, vi må jo prøve at se forstandigere på slikt æn andre, kan du skønne.

Elias

Men det vil gi' en lang og lej mislyd her inne?

Krøjer

Som kan bli til harmoni! Hvem motstår miraklet?

Elias

Du har ret! Men her inne, du? Likesom kile sig in mellom far og mor? Og om far begynner at synge igen? Så kan vi jo ikke åpne til mor?

Krøjer

Hvad tror du, din mor eller din far vilde ha svaret dem?

Elias

Ubetinget ja! Du har ret! De skal få stuen. – Men lad *mig* slippe for dette –?

Krøjer

Jeg skal ordne det. Bægge dørene in til din mor er lukkede?

Elias

Ja.

Krøjer

Så lukker jeg vinduet her og døren også, når de andre har kommet in.

Elias

Lad *dem* lukke sig in! Jeg vil ut og finne samfølelse hos dem der. *De* venter trygt på, at noget stort skal ske idag; – og venter vist ikke længe forgæves.

(*Går.*)

Krøjer (*følger*).

Derom skal vi be', Elias?

Elias

Ja. Nu vil jeg prøve!

(*Bægge ut til venstre.*)

FJÆRDE MØTE

Krøjer (*in igen fra venstre*).

Vær så god!

(*Han går fræm og lukker vinduet. Imens kommer bispen og præsterne in. Krøjer går tilbake og lukker døren.*)

Blank

De, som er kært i dette hus, kunde De ikke skaffe os någet at spi-ise?

Bispen

Vi gør en komisk figur, – jeg vét det. Men saken er, vi var forfærdelig sjø-syke.

Brej

Vi beholdt ingen ting.

Bispen

Så fik vi endelig smult vand, og man skulde just koke og steke til os ...

Brej

Så kom miräket!

Falk

Jeg er så *frygtelig* sulten.

Krøjer

Der er fare for, at heller ingen her har ænset maten idag; men jeg skal se efter.

(Går.)

Jensen

Jeg formelig har mat-hallucinationer. Slikt har jeg læst om; men man læser om så meget, man ikke tror.

Det er især ryper, jeg ser.

Falk

Ryper!

Jensen

Jeg lugter dem også; stekte ryper!

Blank

Ryper?

Flere

Får vi ryper?

Krøjer *(kommer igen og siger allerede i døren).*

Desværre. Jeg var både i køkken og spisekammer; men tomt. Og ingen folk.

Brej

Ikke en eneste sjæl?

Falk

Jeg er så *frygtelig* sulten.

Bispen

Lad os ikke gøre en altfor komisk figur heller, mine venner.

Vi får finne os i det uundgåelige. Lad os tage fat. Behag at sætte eder! (*Han selv sætter sig i sofaen; de andre tar stoler.*)

I al korthed og i al stilhed – ti vi vét, at dette hus er bolig for en syk –, vi må komme overéns om, hvorledes vi her har at forholde os.

Jeg har altid været af den mening, at foran enhver slik bevægelse skulde præsten – som regel – holde sig neutral. Hværken samtykke eller motsige, intil bevægelsen lægger sig så vidt, at den kan bedømmes.

Af alt mit hjærte ønskede jeg derfor idag, at vi skulde få rejse forbi. Men vi fik ikke rejse forbi.

Præsterne (*mumlende mellem sig*).

Vi fik ikke rejse forbi. Nej, vi fik ikke rejse forbi.

Bispen

Hit, hvor miraklet så at sige troddes at opholde sig, hit vilde de alle. Og jeg bebrejder dem det ikke.

Men er *vi* med, og det på samme skib, vil man have vor mening. Når vi kommer fræm til møtet, vil man også der have vor mening. – Hvad er det?

Krøjer

Tillad mig i al ærbødighed: enten tror vi på miraklet og handler derefter; eller vi tror ikke på det og handler *derefter*.

Bispen

Hm? – Der er et tredje, min unge væn.

Præsterne (*mumlende sig imellem*).

Der er et tredje! Sændelig, der er et tredje!

Bispen

Jo ældre og mere erfaren man blir, jo vanskeligere danner man sig en overbevisning, – især om overnaturlige ting. – Her vilde næppe tid og forhold engang tillade en undersøkelse. Og sæt, vi kom til forskellige meninger?

Hvorledes vilde i disse tvilens tider en præstestrød om miraklet ta' sig ut? Om der et steds oppe i Nordlandene for tiden gaves mirakler eller ej?

Jeg ser, at gamle Blank begærer ordet.

Blank

Hvis jeg här forstået Deres højærværdighed rigtig, så här vi ikke først og fræmst at afgøre, om her foreligger et miräkel eller ej. Derom goud vor fäder!

Bispen

Derom han! Der er ordet! Tak, du gamle!

Blank

Jeg me-iner, ät miräklerne ounderligger en li-ige så stoor lovmæssighed som älle ändre ting, skönt vi ikke se-ir loven. Jeg me-iner det sämme, som professor Pe-itersen me-iner.

Falk

I den bok, han aldrig utgir?

Blank

Men som hän om nogle år vil udgi-ive.

Men er det så, – hvad vægt ligger der så på det enkelte miräkel, – om vi kort-synede kän se-i det eller ej?

Tror me-inigheden, ät den se-ir det, så lover vi goud med den.

Bispen

Altså vil du dog, at vi skal godkænne miraklet?

Blank

Hværken godkænne eller ikke godkænne. Vi lover goud sämmen med me-inigheden.

Bispen

Nej, gamle Blank, dette kommer vi ikke fra med lovsange.

Præsterne (*mumlende sig imellem*).

Dette kommer vi ikke fra med lovsänge. Nej, dette kommer vi ikke fra med lovsänge.

Bispen

Hr. Brej har ordet.

Brej

Jeg forstår virkelig ikke, hvad som kan være i vejen for straks at godkænde miraklet. Er det da noget så sjældent? Jeg ser *altid* mirakler. Vi er så vant til dem i min menighed, at det usædvanlige vilde være *ikke* at se-i dem.

Falk

Kunde ikke Brej være så snil at fortælle os noget om de miraklerne der hjemme i hans menighed?

Bispen

Nej, så kom vi på afveje. – De har rejst Dem? Forlanger De ordet?

Jensen

Ja. Alt afhænger i dette tilfælde af det faktum, vi står foran. Er det et mirakel, – måske flere –; eller er det *ikke* mirakel?

Krøjer

Netop.

Jensen

Hvært enkelt mirakel måtte undersøges. Men så måtte vi ha et teknisk skøn, et godt medicinsk skøn og muligens tings-vidner optagne ved en god jurist. *Dette givet*, – da først kan præsterne med tryghed afgive sit åndelige skøn.

Med «åndelig» mener jeg ikke det, vi ser og hører her af læg-prædikanter og andre så-kalte begejstrede eller beåndede.

Jeg mener her som ellers en jævn, tæt, tør sanhed, «åndfullere», jo jævnere, tættere, tørrere den er.

Falk

Hør!

Jensen

Kanske det så skulde vise sig, at som her kommer aldrig miraklet. Aldrig!

Det kommer ikke ventet og hyldet af hundrer, måske tusen, i ophidselse og nysgærrighed.

Ja, nysgærrighed!

Nej, miraklet kommer ægte, jævnt, stille, tørt til de ægte, jævne, stille, tørre.

Falk

Dette er virkelig som talt ut af mit hjærte.

Krøjer

Hvis Falk tillader, må jeg dog få gøre en bemærkning. Siden jeg kom hit op som præst, har jeg set, at de tørreste mennesker ofte er de, som lettest blir bytte for overtro.

Blank

Dette er gånkske min erfåring! Såndelig!

Krøjer

Af mistænksomhed nægter de ofte det, som er åbenbart for alles øjne. Men så overfalles de likesom bakfra af en uforklarlig frygt og bestemmes derved af ting, som er rent usynlige for os andre.

Jeg har tænkt mig, at det overnaturlige er i den grad blet arvelig trang i menneskene, at motstår vi det på den ene måten –

Blank

– så kommer det på den ånnen! Hvad jeg här tænkt!

Falk

Ja, enten det nu kommer fra de tørre eller fra de saftige, så vil jeg rigtig spørge, om det er meningen, at nu skal vi opgi', hvad vi har vunnet af klarhed og orden innen kirken, og atter begynde at sværme som præsteviede *nat-ugler*?

Brej

Ser De på mig?

(Præsterne skoggerler.)

Bispen

Hyssssss! Lader os huske på den syke der inne!

Falk

Mirakel-længselen er en utvækst på troen af samme slags som lægmansvæsenet på forkynnelsen, – en uorden, en sygdom, egentlig en atavisme, et *opgulp*.

(Præsterne ler sagte og kommer derved til at hoste.)

Bispen

Hyssssss!

Falk

Det mirakel, som ikke er godkænt af præsterne, så at sige ansat og insat af den øverste kirkestyrelse under h. m. kongens præsidium, det er for mig som en løsgænger, en landsstryker, en *inbruds-tyv*.

(Bispen ler sagte, og præsterne med øjnene på bispen.)

Falk

Det kan være bra at være naiv. Også jeg har været naiv. Men når man som præst i en stor by skal være bedrøvet med de bedrøvede over graven kl. 1, – så glad med den glade bryllops-skare kl. 3, – så måske ved en fattigs døds-seng kl. 4 – og så i middag på slottet kl. 5, – så lærer man den menneskelige skrøpelighed at kænne. Så lærer man: ikke at forlade sig på personerne, men des mere på institutionerne.

Hvor miraklet viser sig, går al institution under i følelsernes oprør!

Den katolske kirke har derfor prøvet at gøre en institution af miraklet. Men herpå har den tapt alle forstandiges agtelse og sitter igen med de enfoldige og de egennyttige.

Jeg var engang i et dame-selskab, hvor der var bare jeg og så omtrent tyve damer. *(Munterhed.)* En af disse damer fik krampe. Straks én til. Så ænnu én til, i alt seks. *(Munterheden stiger.)* Da tok jeg og slog vand – først på disse seks, én efter én *(gør det efter med hånden)*; men så på flere af de andre også; for der er smitte i slikt.

(Stor latter.)

Bispen *(fatter sig først).*

Hyssssss! *(Derpå brister han atter ut og de andre med ham; fatter sig:)*

Hyssssss!

Falk

Dette tror jeg er sundt. Slå vand på!

(Man ler ænnu og hoster in i sine lommeterklæder. Nogle af præsterne takker ham hjærtelig.)

Krøjer

Vi kænner jo Falk og vét, at han er en god man, trods sin underlige måte. Jeg tænker, hvis han f. e. så den gamle præste-enken her – hun er nu henved hundre år –, så vilde *han* være den siste til at slå vand på henne, – skønt hun går om iblant os som det levende mirakel og smitter alle ved sin tro. Det samme gæller

den unge pige, Ågåt Florvågen, som plejer den gamle. Det mirakel, som vakte hende, det så jeg selv, og mange med mig. For *vore* øjne, for *vore* hænder var hun død og kold. Og han bad over hende og tok og rejste hende! I skal tro en mans vidnesbyrd! (*Forundring.*)

De er her nu.

Flere

De er her?

Krøjer

De kommer kanskje her in. De stiler like på huset her, skønt det går langsomt. Den gamle vil se. Hun vil se hende, som skreden ikke vakte.

Men se nu I på den gamle! Tal med hende! Tal til den pige, som følger! I vil få svar, pålidelige og klare som hennes åsyn.

Dette fører længer fræm æn alle vore doktrinære overlægninger.

Jeg siger det ikke for at anklage. Jeg har selv tænkt som I – like til jeg blev præst her oppe. Ingen har følt det smærteligere æn jeg før, hvilket afkall kirken her har måttet gøre, og hvilke tarvelige doktriner, hvilke bortfortolkninger vi her står igen med.

Vi er fattige, uten under, – uten mot til at be' om underet, – og skal late, som vi kan forsmå det, eller som vi har det og er rike!

Jeg kænner enhver af eder så vidt, at *turde* I, – ja, var I aldeles trygge på, at her fik I se et mirakel så stort, at bibelens udødelige vilkår var opfyldt: «*alle, som så det, trodde,*» – å, så skrøpelige enhver af jer ellers kan være, I blev som barn, I gav jer ganske hen, I ofrede alle de dager, I har igen, til at forkynne det! (*Bevægelse, især blant de ældre.*)

Jeg tør gøre disse tilståelser på eders vegne, brødre, fordi jeg står innenfor ånds-ringen – den, om hvilken det gæller: enten innenfor eller utenfor! Er en innenfor, da faller alle fattigdommens påfun af sig selv, og vi tør tilstå sanheden!

Hvad er der igen af kristendommen, hvis kirken nu har tappt underet?

Elias (*kommer utenfra*).

Undskyld! – Her er en, som ønsker at se min mor. Det er den gamle præste-enken.

(Alle rejser sig. Da ser de i døren præste-enken og Ågåt. Elias åpner den dør, som fører in til højre, og går selv in. Præsterne har tat sine stoler og draget sig ærbødig tilbake.)

Præste-enken (*som har nåd over tærskelen*).

Slip mig nu, Ågåt! Nu vil jeg være alene. – Alene. – For her, hvor hærrer har været, – her er hellig grun. – Her er hellig grun. – Her er det ansigt til ansigt. – Og da er det best at være alene. (*Hun står nu så, at hun kan se in. Da nejer hun. Så rækker hun bægge sine hænder i vejret under stor henførelse. Så ser hun atter in, nejer. Vender sig og går.*)

Hun var hvid. – Skinnende hvid. – Jeg kunde tænke det. – Skinnende hvid. – Og sov som et barn. – Nu har jeg set det. – Slikt lyser op. – Å, hvor det lyser op! Tak, fordi du lot mig være alene.

Ågåt

Men *var* du alene?

Præste-enken

Ganske alene. – Ingen uten jeg. – Hun var skinnende hvid.

(*De er utenfor.*)

Elias (*kommer nu in fra højre*).

Bægge døre er atter lukkede. Og nu skal jeg lukke denne.

(*Han går. Præsterne står fræmddeles stille.*)

Krøjer

I talte ikke til henne?

Bispen

Nej.

Krøjer

Der er et sol-strejf over alles ansigter. – Jeg skal sige hvorfor: – de mennesker, underet har strålet på, gir genskin.

Lad os tale om dette!

(*Man samler sig og sætter sig igen.*)

Jensen

Får jeg gøre et spørgsmål? – – Holder De ikke omvendelsen for et mirakel?

Krøjer

Det, vi kaller omvendelsens mirakel, kan eftergås psykologisk, skridt for skridt; altså er det intet mirakel.

Det har sit tilsvarende i andre store religioner og i den rent moralske omvendelse, skønt den er stille.

Men en kristendom, som hviler på miraklet og i tidens længde har tapt kraften til mirakel, – hvad er den?

Moralske forskrifter.

Falk

Det særegne for kristendommen er ikke miraklet; men troen på opstandelsen.

Krøjer

Som *alle* de store religioner har? Som alle mennesker med religiøs følelse har?

Falk

Men uten barne-forholdet.

Krøjer

Det er sant. Uten det.

Falk

Derfor uten den store hengivelse også.

Krøjer

Nej, *der* er det ikke længer sant!

Martyrernes kors-gang, – kom den først til jorden med kristendommen? Den grænseløse lykke at leve og dø for det, man elsker, – har vi lært den af kristendommen?

Den var på jorden *før* kristendommen; den er på jor den *ved siden af* kristendommen den dag idag – i alle optænkelige former.

Bispen

Hvad mener De da med kristendom?

Krøjer

For mig er kristendommen uendelig mere æn en moral-forskrift. Slike har vi både utførligere og finere andre steder æn i det ny testamente. For mig er den uendelig mere æn ævnen til hengivelse; hvis ikke, da kom meget på rang med *den*.

Enten er kristendommen et liv i gud *utover* værden og alle dens forskrifter; eller den er ikke. Enten er den mere æn hengivelse til hvilken som helst idé, nemlig en ny værden, et under; eller den er ikke. (*Han sætter sig rystet og svak.*)

Der var så meget, ... jeg skulde sige; ... men ... jeg kan ikke.

Bispen

Straks De kom ombord idag, kære Krøjer, så jeg, at De var overanstrengt og syk. Men det blir jo alle, som følger præsten Sang?

Den ukænte (*har åpnet døren fra svalen uten at lukke den. Han har skridtvis nærmet sig*).

Må jeg få ordet?

(*Alle vender sig; nogle rejser sig.*)

Bispen

Bratt, er det du?

Andre

Pastor Bratt?

Atter andre

Er *det* Bratt?

Bispen

Du var ikke med *os*? Hvorledes er du kommet hit?

Bratt

Over fjællene.

Bispen

Over fjællene? – Det er da ikke til missjons-møtet, du vil?

Bratt

Nej, det er hit.

Bispen

Jeg forstår dig.

Bratt

Det er til miraklet, jeg vil. – Og så kom jeg igår, just som skreden gik. Jeg stod på fjellet et stykke ifra og så. Og jeg hørte klokkeklangen. – Og har været her siden. – Og har i denne formiddag set en syk man bli båret til kirken, men under præstens salme-sang derinnefra rejse sig, takke gud og gå. Må jeg få ordet?

Bispen

Naturligvis.

Bratt

For jeg er en man i nød, som kommer og bér eder om hjælp, brødre!

Bispen

Tal, kære!

Bratt

Jeg siger til mig selv: *her* står jeg endelig foran miraklet. Og i næste øjeblik: ja, *er* det også miraklet?

For det er ikke det første sted, jeg har søkt til for at få se det. Jeg har vendt skuffet tilbake fra alle de store mirakel-steder i Europa. Her, det er sant, er troen større og enfoldigere; denne man er stor. Det har tat mig med overnaturlig magt, hvad jeg her har set. Og i næste øjeblik tvilen! Se, dette er min forbannelse! Jeg har pådraget mig den ved i syv år som præst at love den troende miraklet. Love ham det, fordi det stod så, – skønt jeg selv tvilte; ti jeg havde aldrig set en troende få det! I syv år har jeg forkynt, hvad jeg ikke trodde på.

I syv år har jeg derfor også, hvær gang de tunge dager kom (og de kom ofte, likesom de våkne nætter!), bedt brænnende: hvor er den mirakel-magt, du har lovet dine troende?

(brister i gråt.)

Bispen

Å, du taler ut, du! Du har altid gjort det.

Bratt

I bindende ord, det ene sterkere æn det andre, har han sagt det, at den troende har denne magt. Ja, magt til at gøre større ting, æn menneskets søn har gjort.

Hvor er den så blet af?

Efter atten hundre års grænseløse tros-arbejde ænnu ingen så vidt troende, at han kan rejse et mirakel iblant os? Ænnu ikke guds eget løfte inløst?

Tros-ævnene kan ikke være svækket. Det kan ikke ha gått denne ævne motsat al annen slægts-ævne, – således at ved bestandigt bruk har den minket. Nej.

Efter mere æn atten hundre års forkynnelse må den i mange, mange slægter være en tusen-årig stigende arv, multipliceret af opdragelsen.

Og ænda er den ikke stærk nok til at give miraklet? Alle de troendes længsel kan tilsammen ænnu ikke fræmbringe ét individ, som har den mirakel-magt, der gør alle dem til troende, der ser? For dette bibelens vilkår, det må til! Den siger gentagende: «alle de, der så det, trodde.» – Altså et mirakel, der gør alle dem, der ser det, troende. Og tusener efter tusener faller fra; ti uagtet lovet, gives det ikke.

En man med nutidens viden, en oplyst kvinde af vore dager lar sig ikke nøje med det, som en man eller kvinde forud uden videre trodde. Ikke fordi deres tros-æвне er mindre; men fordi den er bedre omhegnet. Deres hengivelse er af en så meget dypere og innerligere art, at det er naturligt, ja, retfærdigt, at den er vanskeligere at vinne. Den, som får den, han får jo det meste, som ænnu er givet på jorden!

Derfor: sæt in det tilsvarende! Eller du får den aldrig. (*Dæmpet tale blant præsterne.*)

Religionen er ikke længer menneskenes eneste ideal. Skal den være deres højeste, så vis det! De kan leve og dø for det, som de elsker, – for fædreland, for familje, overbevisning. Og da dette *er* det højeste, som innen grænserne af det naturlige kan gives, og du skal vise dem noget ænnu højere, – nu vel, så *ut over* disse grænser! Vis dem underet!

(*Stor bevægelse blant præsterne.*)

Falk (*rejser sig*).

Der står et steds et vredt ord om den slægt, som ikke tror, uten den ser tegn.

Bratt

Og vét De, hvad slægten svarer?

«Vi bér bare om de tegn, gud selv har lovet, – lovet den, som tror! Eller har I ænnu ikke en eneste troende iblant eder? – Hvad vil I os så?»

Ja, det svarer slægten.

Men giv denne samme slægt et mirakel, – et, som tvilens skarpeste instrumenter ikke kan sønderlemme, et, hvorom det kan siges: «alle, som så det, trodde», da kan I komme til at opleve, at det er ikke tros-æვნen, som mangler; det er miraklet. (*Bevægelse blant præsterne.*)

Forkynnelsen behøver ikke at sætte præmie op for lettroenheden. Troens aner er de fleste og de stærkeste selv i den skarpsindigste tviler! Er der nogen, som

kæmner det civiliserede menneske og ikke vét det? Er der nogen præst, som ikke har erfaret, at i almindelighed er faren netop den modsatte: i mangel af det ægte faller de i tro på det uægte.

Flere (*sagte*).

Dette er sant.

Bratt

Hvis et mirakel viste sig blant os, – et så stort, at «alle, som så det, trodde» –?

Først kom millionerne stormende til, – de, som lever i nød og længes, – de skuffede, de fortrykte, de lidende, de, som vil ha retfærdighed.

Fik de høre, at guds-riket i ordets gamle tydning var dalet på jorden igen, ... det kunde være, hvor det var, – i gråt, i jubel, ja, om de fleste af dem skulde vite sig i fare for at dø på vejen, – hellere dø på den vej æn leve på nogen annen! De kröp fræm af hvær sin by, sin hytte, sin seng, de syke foran, afsted mot guds-åbenbaringen.

Men de blev ikke alene. Alle, som søker sanhed på jorden, kom efter. *De* først, hvis sanheds-trang er størst, de dype, alvorlige granskere, de høje ånder. *Deres* glød vilde være skønnest, deres tro vægtigst. Det er ikke sanhedstrangen, ikke tros-ævnens, som mangler dem; det er miraklet!

Alle vil ha visshed og fred over værdens største spørsmål. Selv de letsindige, de, som har lagt dette til side som unyttigt eller umuligt! De er alle uten undtagelse opdragne til at længes efter mere, æn de vét, d. v. s. til at tro. Men skaf dem pantet!

Pantet på, at forkynnelsen er san! Ser de *det*, da tror de også, hvad de *ikke* ser.

Således var det fra først af.

De, som *nu* slår sig til tåls med mindre, – med sin personlige erfaring: – de gør som muhamedanerne, jøderne, buddhisterne. Også *disse* påberåber sig *alle* sin personlige erfaring!

Pantet på, at denne personlige erfaring er almen sanhed, det er det, som mangler.

Men *det* er det, jeg søker! For det er lovet!

Å, gud, min gud! Jeg står her foran min siste prøve.

Bispen

Bratt, Bratt!

Bratt

Foran min *siste* prøve. Ti kampen overgår mine kræfter. Jeg tar afsked som præst, – afsked fra kirken, afsked fra troen, – hvis, hvis, hvis –!

(Han brister i gråt.)

Bispen

Min kære søn! Du må ikke –

Bratt

Nej, tal ikke til mig! – Jeg bér! – Nej, hjælp mig at bønfulde! For er miraklet ikke her, så kan det ikke være! Denne man er jo mere æn andre mæn; han er den ædleste, jorden bærer! En slik tro som hans har ingen set. Og en slik tro på hans tro har heller ingen set.

Alle

Det er sant!

Bratt

Og er det ikke forståligt? Han havde stor formue, da han kom hit. Han har git alt. Der er ikke tal på, så ofte han har utsat sit liv, når han bragte hjælp. Der er ikke tal på de mirakler, de tror, han har gjort. Just fordi de var så mange, trodde jeg ikke på dem.

Præsterne *(sagte).*

Også mig gik det så.

Bratt

Men kanskje burde vi akkurat ha tænkt omvendt? At her er det, som er ment med «tro»? Troens tilværelse *er* underet! Den må virke under! Kanske burde vi ha tænkt så?

Hvad vi æn burde ha tænkt, – vi burde ikke ha set så professionelt tvilende på ham, som *jeg* desværre har gjort. Hans kærlighed og tro burde ha ydmyget mig. Jeg anklager mig selv og bér ham innerlig om forladelse i mit hjærte!

Alle præster *(uten undtagelse).*

Også jeg! Også jeg!

Bratt

Han er den bedste man, vi kænner; han har den største tro, som er til; – æn om miraklet var her?

(Bevægelse.)

Jensen *(hviskende).*

Se det kors der over døren? Er det aftensolen – eller hvad er det?

Bratt

Jeg vét ikke. Men vær vis på, at møter miraklet, da er tusener tilstede nu ved det møte, som vi ikke ser.

Bare *vi* også får være med! – Bare vi får være med! Tænk, at opleve noget så stort, at «alle, som så, de trodde»!

Det skulde *vi* få være vidne til, – du, du, jeg? Det er for meget; det kan ikke være muligt! – – –

Men er det muligt, – da er der samtidig med os, brødre, – å, så skrøpelige, så litet troende, så ukærlige som vi er, –

Alle

– Ja, ja! – –

Bratt

– da er allikevel samtidig med os ikke så stort benådede til; da må vi uværdige være kalte! *(Dyp bevægelse.)*

Og ser jeg ut i den stængte, nakne fjord-bygd her under måke-skriket og tænker: guds-riket begynte i en yppig egn ved alfarvejen i sol-landene, – hvilket vidnesbyrd, om det blev tat op igen i hele sin storhed her i en afsides, fattig bygd mot den evige is – – –

Falk *(rejses sig lik-blek).*

Ja, ja!

Flere

Ja, ja.

Bratt

– da synes jeg, alt går sammen, og at miraklet *må* komme!

(Alle har rejst sig.)

Bispen *(sagte).*

Å, hvis det kom, så jeg gamle fik se det!

Blank

Ja, hvis vi nu blev tat op i den store tro!

Ikke fordi vi fortjener at se; men fordi vi trænger det.

(Gamle Blank faller på sine knæ; snart flere.)

Bratt

Fordi hele slægten trænger det! Hårdere for hvær tid. Fordi det er lovet. Fordi det *må* være her, *hvis* det er. *(Knæler.)*

Hans tro må kunne nå det! Hans er den største på jorden! Og troen kan! Å, den kan!

Alle

Den kan, den kan!

Bratt

– Kunde den ikke, – da var det hele umuligt.

Da var det annet heller ikke sant. Da var der i alt dette noget grænseløst ...?

Noget over ævne ...?

FEMTE MØTE

Rakel *(høres innenfra angstfull rope).*

Elias! *(Hun kommer styrtende fra højre bent mot vinduet, som hun åpner, idet hun af al sin magt roper:)* Elias! *(Derpå kaster hun sig bakover og vilde være fallen, hvis ikke Krøjer havde tat imot henne. Hun brister i gråt, men rejser sig straks forfærdet, peker in:)*

Der! Der! Hun er ikke længer alene! – Se dog, – se! *(Alle har rejst sig.)* *(Elias er i det samme synlig i svalen. Rakel river sig straks løs og iler mot ham)* Mor! Mor!

Elias

Har hun rejst sig?

Rakel

Ja, ja!

Elias

Og går?

Rakel

Ja! Men hun er ikke alene!

Elias

Dette må høres!

Rakel

Ikke in til far!

Elias

Nej, op på taket, op i klokke-tårnet, ringe det ut til hele verden!

(Afsted.)

Rakel

Men du har ingen stige? *(Får intet svar; angst:)* Men der er ingen stige!

Krøjer *(med en håndbevægelse, sagte).*

Hys!

Bispen *(hviskende).*

Å, hør!

(Alle hører fra kirken:)

Halleluja, halleluja! Halleluja, halleluja!

Alle *(faller på knæ, idet de hvisker).*

Han vét det! Han vét det!

(Da kommer Klara langsomt gående i sit hvite lin. Øjnene er fæstede på kirken; hun stanser og rækker hænderne ut mot sangen.)

Alle præsterne *(svarer i sagte kor).*

Halleluja, halleluja! Halleluja, halleluja!

Rakel *(i svalen).*

Nu står far i døren.

(Vi hører ham nu synge stærkt og klart:)

Halleluja, halleluja! Halleluja, halleluja!

(Da faller kirke-klokken og alt folket in med. Der er slik jublende styrke, at det høres, som sang tusener. Og det stiger, fordi folket fra lundene iler til. Det er en stund, som om disse «halleluja» løfter huset.)

(Sang blir synlig i døren; aftensolen står på hans åsyn. Alle rejser sig, alle viger.

Han rækker bægge armer ut mot Klara, som står midt i rummet. Hun rækker sine ut igen; han går fræm og omslutter henne.

Sangen bruser om dem. Stuen er full af folk; svalen likeså; de står over hværandre; nogle står i vinduet.

Da glider hun langsomt ned ad hans skulder. Sangen stanser; alene kirke-klokken går.

Hun gør en anstrængelse for at samle sig og rejse sig. Den lykkes halvt, idet hun løfter hodet og ser på ham.)

Klara

Du skinnede, ... da du kom, ... min elskede!

(Hennes hode synker atter, armene faller, hele kroppen gir efter.)

Sang *(står og holder hende, idet han lægger hånden på hendes hjærte; bøjer sig så over hende, forundret. Ser op mot det høje, idet han barnlig siger).*

Men dette var ikke meningen –? *(Han bøjer det ene knæ og lægger hendes hode på det; undersøger; lægger hende varsomt ned og rejser sig, idet han ser op igen:)*

Men dette var ikke meningen –? Eller –? – – Eller –?

(Han tar sig til hjærtet; faller.) (Rakel har stået forstenet og set på. Nu gir hun et stort skrik og faller på knæ foran forældrene.)

Krøjer

Hvad mente han – med det «eller» –?

Bratt

Jeg vét ikke bestemt. – Men han døde af det.

Rakel

Døde? – Det er umuligt!

(Klokken vedblir.)

Noter:

Bjørnstjerne Bjørnsons *Over ævne* er lastet ned gratis fra bokselskap.no